

Валентина Орехова

ДУХОВНИЙ ІНТЕНСИВІЗМ ГРИГОРІЯ ВОВКА

Саме цим визначенням – “духовний інтенсивізм” – художник-нонконформіст Григорій Вовк називає свій стиль у мистецтві. У кожній творчій особистості, безумовно, є власний погляд на життя, на час, у якому випало жити, й те індивідуальне бачення по-особливому реалізується в художнім набутку, підпорядковуючи собі всю силу й специфічність таланту. Художник – це завжди новатор, який розуміє Всесвіт як екзистенційний простір і змушує нас дивитися зовсім іншими очима на речі, які видаються простою декорацією або й надто буденними.

Чи не дивно, що про мистецтво минулого нам відомо набагато більше, ніж про те, що відбувається нині в художніх майстернях нашої країни?! А водночас в останні десятиліття з'явилося чимало цікавих мистецьких творів, які гідно репрезентують Україну в міжнародному арт-просторі. Серед них привертають увагу роботи одеського маляра, полтавця за народженням, Григорія Петровича Вовка, члена творчого об'єднання художників м. Одеси (з 1987 р.), члена Професійної спілки художників Російської Федерації (Москва, з 2009 р.).

Григорій Вовк – це талановитий майстер пензля і композиції, неординарна й надзвичайно креативна особистість. Він – учасник 123 виставок, із них 20 було персональних. Роботи художника експонувалися на численних міжнародних виставках високого рівня – у США, Японії, Великобританії, Німеччині, у багатьох вернісажах Одеси й інших регіонів України: 1992 р. – “Одеські художники” (Нью-Йорк); 1993–1994 рр. – “Одеські художники” (Лондон,

Художник Григорій Вовк. Фото. 2012

Григорій Вовк. Автопортрет. Олія, картон, 34,3x25. 1976

Токіо); 1999 р. – “Творче дихання”, персональна (Одеський художній музей); 2001 р. – “Графіка”, міжнародна (Санкт-Петербург); 2005 р. – “Одеські художники”, міжнародна (Прага); 2006 р. – “Одеса в акварелі” (Музей західного та східного мистецтва, Одеса); 2007 р. – “Голодомор” (Всеукраїнське т-во Просвіта, Одеса); 2009 р. – “Високий замок”, міжнародна (Львів); 2010 р. – “Одинокий авангард”, персональна (Музей сучасного мистецтва Одеси); 2011 р. – “Про світ, про людей, про себе”, персональна (“Община прогресивного іудаїзму”, Одеса); 2011 р. – “Біблійні мотиви”, персональна; 2012 р. – “Емоції кольору” (Музей образотворчих мистецтв імені О. Білого, Іллічівськ). Це далеко не повний перелік експозицій, та однією з найбільш пам'ятних був “Фестиваль авангардного мистецтва” в Ризі (1988), як пригадує сам художник. За оцінкою Міжнародного художнього рейтингу Григорія Вовка зараховано до категорії “професійний художник, становлення якого відбулося і який відповідає потребам художнього ринку”.

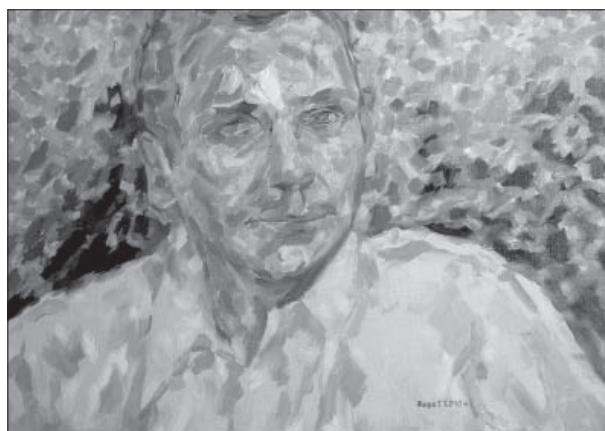
Творчі роботи нашого земляка зберігаються в багатьох приватних колекціях поціновувачів образотворчого мистецтва країн світу – США, Франції, Ізраїлю, Польщі, Латвії

та ін. В Україні вони постійно презентуються в Одеському художньому музеї, Музеї сучасного мистецтва Одеси, Літературному музеї імені О. С. Пушкіна, Музеї приватних колекцій імені А. В. Блещунова (Одеса), Музеї образотворчих мистецтв імені О. Білого (Іллічівськ). Значна частина робіт художника різних років, починаючи з кінця 1960-х,

Григорій Вовк. Автопортрет.
Картон, гуаш, 100x80. 2011

знаходиться в приватній колекції відомого одеського колекціонера й мецената Михайла Кнобеля. У його новому зібранні – понад 90 імен живописців, але третина всієї колекції – роботи Григорія Вовка. Михайло Кнобель говорить, що “Вовк – його особисте відкриття, його гордість” [2, с. 11]. Цьогоріч в Одесі вийшов альбом-каталог “Новая коллекция Михаила Кнобеля”, де представлено і картини Григорія Петровича. У передмові до видання мистецтвознавець Галина Богуславська відмічає: “Лирика ранних этюдов и попытка осознания сути жизненных явлений с помощью символов и сакральных знаков в 80-е, богоискательство последнего десятилетия и постоянное ощущение изоляции – путь, который прошли многие живописцы этого поколения. Независимо от времени создания живописные образы Г. Вов-

Григорій Вовк. Автопортрет.
Полотно, олія, 50x70. 2010

ка всегда эмоциональны, драматичны и лишены активного действия. В густом, будто вязком пространстве его работ движения замедляются, постепенно превращаясь в печальный ритуал. Кажется, что каждый широкий мазок кисти – не вдох, а выдох” [2, с. 11]. Авангардистський підхід у поєднанні з постійним духовним пошуком і визначають творчий шлях художника.

Григорій Петрович Вовк народився 13 липня 1954 р. у мальовничому передмісті Полтави. Від самого дитинства мріяв стати художником: “...малюю, скільки себе пам’ятаю, – пригадує, – коли був малим, малював чорнильним олівцем – інших у моєму дитинстві не було. Мама зберегла малюнки з мого дитинства. Тепер вони зі мною” [7]. У родині полтавців Вовків ніхто не малював так гарно, як дядько, на честь

Григорій Вовк. Автопортрет екслюзі.
ДСП, дерево, олія, 40x39,5. 2011

якого і назвали Григорія, тож, мабуть, з іменем переселився і талант до хлопця.

Професійну освіту почав здобувати в рідному місті, де 1972 р. закінчив Полтавську художню школу. Викладачами-наставниками майбутньої знаменитості були П. М. Харченко, В. І. Дерябін, Е. Ф. Кириченко. Зберігаючи пам’ять про свого вчителя, художник особливо вдячний П. Г. Мицю, який зумів прищепити йому любов до акварелі. Значний вплив на творче формування Вовка-початківця мало захоплення живописом таких майстрів, як Валентин Серов, Архип Куїнджі, Костянтин Коровін, та найвидатнішим творцем ліричних жанрових композицій Кириаком Костанді.

Особливо ж юнака вабила одеська мистецька школа, об’єктом експериментування якої був колір, тому і продовжив формуватися та зростати творчо в Одесі. Упродовж 1975–1979 рр. він навчається в Одеському художньому училищі імені М. Грекова на відділенні живопису в майстернях В. В. Криштопенка, С. І. Лукіна. Здобуваючи фахову освіту, активно долучається й до мистецького життя, розпочавши виставкову діяльність на квартирних репрезентаціях. Цікаво, що спочатку це була кімната № 11 студентського гуртожитку, як пригадує сам. А взагалі протягом 1960–1970-х рр. “квартирники”,

зокрема й малярські, були основною формою існування андеграунду в Одесі, який відігравав тоді значну роль у неофіційній культурі міста.

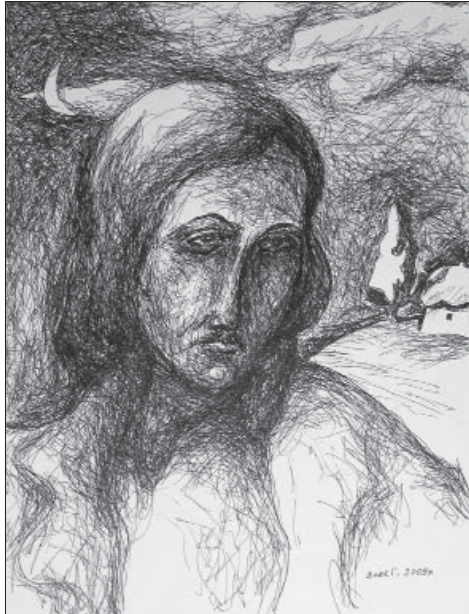
Андеграунд – поняття, нині більш-менш зрозуміле для кожного, але за ним – далеко не прості реалії: невизнане, підпільне мистецтво, яке протистоїть офіційному. У часи застою художник андеграунду, коли він бачив не “те” й не “так”, як інші (мав “свою правду”), мусив обстоювати власні твори з неабиякою мужністю.

Скажемо, що Одеса повсякчас помітно відрізнялася від інших художніх осередків України, а зокрема тут від 1960-х рр. існувало добре налагоджене неофіційне художнє життя – зі своїми лідерами, художньо-естетичними вподобаннями, виставками, колекціонерами, самвидавними каталогами й особливо пам’ятною виставкою “Сичик+Хрущик” (1967) у Палє-роялі на паркані Оперного театру, котра на сім років випередила відому “бульдозерну” виставку (1974). Ядром руху одеського нонконформізму були В. Хрущ, С. Сичов, Л. Яструб, О. Ануфрієв та В. Стрельников. На думку дослідників, від московського неофіційного мистецтва “одеський нонконформізм” принципово відрізняється відсутністю політизації, зануренням у “чисте мистецтво”, пошуком цілком нових естетичних форм самовираження. Разом із тим “мужність бути собою” для художників-нонконформістів була мужністю не тільки творчою, але й людською...

Ставши фактом історії, авангардний світогляд визначив вектор розвитку мистецтва аж до сьогодення. Творча манера художника Григорія Вовка формувалася під впливом одеської мистецької школи. Саме в цей час, наприкінці 1970-х рр., молодого художника і привабило середовище творчих новацій, експериментальних технік. Він потоваришував із багатьма представниками андеграунду – О. Стовбуром, В. Цюпком, В. Хрущом, В. Маринюком, М. Новіковим, В. Наумцем, т. зв. “невідформатованими” творчими особистостями, сам розвивався в цьому напрямку. Саме там, у гурті одеських нонконформістів, формувалися новий світогляд, неофіційне ставлення до мистецького соцреалізму й пошуки нової на той час виразної художньої мови. Це становлення принципово нового

відбувалося через складний та самозаглиблений процес пошуків свого творчого “Я”.

Григорій Петрович багато й напружено працює, вдається до експериментів, у чомусь оновлює традицію. Його ранні картини наповнені ліризмом – “Під парасолькою” (1978), “Квітковий базар” (1978), “Пейзаж. Сортировочна” (1999), а потім живописний початок переливається в пошук нових форм відображення за допомогою знаків, абстрактних фігур, ліній – “Рух знаків” (1981), “Світ знаків” (1981), “Дитинство” (1987), “Віхи історії” (1988) “Знаковий портрет” (1988). Свої почуття, сприйняття й розуміння художник намагається передати через різні форми зображення: в тих чи тих техніках і видах візуального мистецтва, вдало доповнює які графіка, інсталяція об’єктів, дрібна дерев’яна кольорова скульптура. “У мене ж у різних видах виробився свій

Григорій Вовк. М. В. Гоголь.
Паніф, гелева ручка, 28,7x19,8. 2009

Григорій Вовк. Пророк у задумі.
Паніф, гелева ручка, 28,5x20. 2012

стиль. Усі мої роботи мають спільну лінію, – підтверджує митець, – буває, що можна працювати в реалістичній манері, або в зовсім іншій манері імпресіоністичній, а потім є змога попрацювати абстрактно” [7].

І справді, у творчому набутку майстра є картини виразно реалістичні, а є й абсолютний абстракціонізм, уже заважений духовний інтенсивізм. У полотнах та інсталяціях одеський віртуоз використовує різні, часом неочікувані, матеріали – олійні фарби, дерево, пластик, пінопласт, шкіру, пакети з-під соку, різні коробки тощо. Приміром, кілька цікавих автопортретів фактично “виготовлені” такою методикою – з надзвичайною образотворчою фантазією і винахідливістю: “Автопортрет” (2009), “Автопортрет” (2011). На них і гудзики, і пластик, і картонна коробка, і пакування з-під фруктів – усе слугує художнім засобом для зображення чи не найскладнішого для портретиста – обличчя. А втім, і в цьому жанрі малярства в різні періоди своєї творчості Григорій Вовк проявляє динаміку технік.

Художній світ обдарованого земляка тематично багатогранний і різноманітний, діапазон змістового вираження так само доволі широкий:

Григорій Вовк. Голодомор. Папір, туш, 29x41. 2007

це і реалістичні сюжети – “Коти” (2008); “Осінь у Лузанівці” (2001), “Море. Крижанівка” (2005), “Оперний театр” (2001), й експресивні портретні образки – “Мрії” (2008), “Динаміка” (2009),

Григорій Вовк. Голодомор у Полтавській області. Папір, олівець, 28x40. 2000

“Увіч” (2011), “Спомини” (2011), і геометричні абстракції – “Розмова” (2008), “Засид” (1998), “Концепція думки” (1987), “Червоні вітрила” (2011), “Потік обставин” (2010), “Абстрактні подвиги” (2011), й інсталяції, в яких порушені соціальні проблеми сучасності, – “Труби” (2011), “Композиція X” (2009), “Парубок нашої епохи”.

Споглядаючи ці творчі феномени, розумієш, що треба мати дуже вишуканий художній смак і не менш виразну емоційну творчу наповненість, щоб у такому багатопластовому втіленні – поєднанні ліній та символів – створювати світ краси, надаючи кожному творові неповторності власного художнього стилю. Завдяки вмілому, майстерному володінню живописними засобами, тонкими нюансами кольорових співвідношень, митець експресивно й цікаво, з якимось особливо трепетним душевним ставленням, яке з творів прочитується й передається, відтворює українську тематику – “Україна-птаха” (2009), “Хата” (2009), “Українська тематика” (1992, 1994), “Український пейзаж” (2008), “Бурлаки в Україні” (2010), “Козацька слава” (1996). “Мазок у цього Вовка шалений. Вламінк лише мріяв про такий мазок: “...щоб уже в одному порусі пензля були всі почуття, які сповнюють художника”. Підносиш руку до полотна – відчуваєш тепло, енергію” [9, с. 27], – так говорить про майстра Олексій Титаренко, куратор Центру сучасного мистецтва М17 м. Києва.

Характерною рисою особистісного світу Григорія Вовка є вимогливість до власної творчості та постійний пошук. Художник говорить: “Я кожен день працюю творчо. Коли я йду

вулицею, розглядаю ті предмети, які мене зворушують, запам'ятовую для того, щоб, переробивши ті відчуття, які виникли на образах, які я бачив, створити новий образ. Я б хотів нестандартними методами передавати те, що бачу, бо люди звикли дивитися весь час на однаковий, звичний світ” [7].

Григорій Вовк. Бездушна людина.
Папір, туш, 27х21. 1998

За роки мистецької діяльності в нього сформувалася індивідуальна художня мова, власний стиль. У жодному словнику ми не знайдемо визначення художнього інтенсивізму, але сам майстер так його трактує: “Духовний інтенсивізм пов’язаний тільки з позитивом. По-перше, він пов’язаний з духовними переживаннями і чистотою душі, а по-друге, це індивідуальна потреба сприймання життя і передачі його через емоційну сферу, через колір, різні напівтони, співчуття у творчості. Я, наприклад, пишу картини маслом, потім працюю аквареллю, потім роблю графіку, після цього складаю вірші, потім філософські думки і ще теологічні висновки роблю. І ця плеяда чергування одного, пов’язаного з іншим, і називається «духовним інтенсивізмом»” [7]. Духовний інтенсивізм – це напружена безперервна творчість і водночас арт-терапія. Художник переконаний, що в картини мусить зародитися душа, яка потім подарує безсмертя творцеві. Його картини живі й різні, побудовані на динаміці, безкінечному процесі руху. Особливо ж важливо для художника – швидко зафіксувати враження у формі та кольорі.

Твори Григорія Вовка привертають увагу своєю яскравою творчою манерою, мажорними барвами, життєрадісним настроєм, вишуканістю колористичних рішень та естетичним смаком. Майстер натхненно й талановито виявляє

свою широкую відданість кольорові, говорить про “важливість кольору в живописі, за допомогою якого цікаво можна передати той стан, який відчуває художник”. Гармонію художник намагається передати через яскраві тони, що символізують гарний настрій, як це ми споглядаємо в картинах “Фіолетовий синдром” (2011), “Емоції” (2010), “Зелене дитинство” (2011), “Море” (2011), “Птаха” (2011), “Мрійливий образ” (2010), “Собака” (2009), “Модельєри” (1987), “Співпереживання” (2011).

Його живопис відзначається гармонійністю. Митець не акцентується на якісь своїй палітрі. У його творчості є теми, що відображають смуток, тому й кольори дають змогу задуматися, несуть певний трагізм. Все залежить від ідеї та задуму. Власною творчістю Григорій Вовк хоче змусити глядача не просто сприймати звичні речі та споглядати картини, а мислити активно, співпереживати. Низка полотен – дуже символічні: “Вибір” (2010), “Істина” (1992), “Освітлене обличчя” (2009), “Музика щастя” (2011), “Безперервний рух” (1989), “Нема віку” (2011), “Державний кордон особистості” (1994), “30-ті роки” (1988). Кандидат культурологічних

Григорій Вовк. Молитва.
Папір, кулькова ручка, 27х21. 1998

наук Любов Заєва у зв'язку з цим зауважує: "Работы Григория Вовка – это живописные работы маслом, акварели. Пишет ли художник пейзаж или абстрактную композицию, он находит все новые образные ходы, которые позволяют говорить об ассоциативности и символичности его решений. Пространственное построение картин Г. Вовка неразрывно связано со смысловой структурой образа, являясь ее конкретным воплощением" [5, с. 22].

Григорій Вовк – особистість харизматична і гармонійна, крім візуального мистецтва, свої думки, відчуття він передає в поетичних творах, які не раз друкувалися в різних збірниках. Пристрасть до втілення думок та почуттів у римовану композицію прийшла до нього ще в дитинстві, звідтоді поетичне мислення дуже впевнено реалізується в написанні віршів українською мовою: окремі з них увійшли до антології "Стихи на мольберте: поэтические миры художников", виданій цього року в Одесі. Ось один із них:

*Ізсохне лютість і замовкне гомін,
Уляжеться в полоні давніх мрій,
Зігріє душу на світанку промінь,
Туман застелить простором подій.
Пожухнуть зливи – вітер пожовтіє,
І на траві кришталіки роси
Зігріють подихом духовної надії
Натхнення радості від Божої краси.*

Григорій Вовк. Адам і Єва.
Папір, гелева ручка, 29x20, 5. 2011

Найбільше натхнення для автора – Біблія, він і вважає себе релігійним митцем, а у творчості постійно звертається до найголовнішої книги людства. Ціла серія картин – "Пророк Єремія" (2010), "Пророк" (2010), "Погляд пророка" (2011) "Мовлячий пророк" (2011) та ін. – засвідчують трепетне ставлення митця до образів

Григорій Вовк. Кохання.
Папір, кулькова ручка, 29x20. 1998

християнства. Пророки у Вовка – наче втілення болю й переживання, вони народжені фантазією як відгук на Слово Боже та знак мудрості, котра спонукає до роздумів і співчуття. Митець розуміє творчий процес як духовний ріст, а художні твори, що черпають сили в минулому, переносять життєтворчу енергетику і в майбутнє. Можливо, саме образотворче мислення надихнуло майстра й на такі віршовані рядки:

*Візьму я в фуку долю, мов птаха,
Та посумую в ніч густу один...*

Адже він добре пам'ятає, що в години туги й самоти життєвий талан залежить тільки від нього самого. За словами Григорія Петровича, творчий процес – це безкінечний шлях удосконалення: удосконалення майстерності, особистісного сприйняття й розуміння навколишнього світу та й, урешті, власної особистості. Його творчі набутки допомагають людині відкрити методи саморозвитку й духовного пізнання через активне мислення.

Філософія творчості Григорія Вовка, якою він щедро ділиться з глядачем, ґрунтується на тісній взаємодії мистецтва й життя, на безперестанному пошуку нових форм мистецького

20-та виставка творів Г. Вовка. Галерея мистецтв
Полтавського художнього музею імені Миколи Ярошенка. 2012

мислення з метою передати сучаснику свої емоції, почуття, думки та постійне “прагнення до духовної досконалості, поєднання здорової народної моралі з високим розумінням людського призначення” [4, с. 16].

Григорій Вовк віднайшов власну художню мову і в графіці (улюблена техніка тут – малюнок кульковою ручкою). Графіка, як запевняє автор, доповнює його основну зацікавленість живописом. Графічні листки “М. В. Гоголь” (кулькова ручка, папір, 2009), “Адам і Єва” (кулькова ручка, папір, 2011), “Зірке око” (кулькова ручка, папір, 1999), “Професор” (олівець, папір, 1982), “Птахи і маски” (гелева ручка, папір, 2004), “Реальне життя” (кулькова ручка, папір, 2011) вражають лаконізмом форм, багатим відтінком чорного кольору й не залишають споглядачів байдужими. Його цикл графічних робіт “Біблійні мотиви” – “Читач Біблії” (1996), “Стурбований пророк” (2011), “Пророк в очікуванні” (1998), “Пророк у роздумах” (2012) – можна навзати квінтесенцією людських почуттів, духовних спрямувань.

Нині митець працює над серією фоторобіт, намагається ілюструвати книги, й справу цю дуже любить. За його участю вийшли у світ кілька поетичних духовних збірок, які вмістили графічні роботи й вірші.

Окрім мистецтва, Григорій Вовк знаходить час і для викладацької діяльності в галузях дизайну і теології. Він, магістр богослов'я, працює

в Одеському Християнському гуманітарно-економічному університеті.

Григорій Петрович – людина надзвичайно доброї та щедрої душі. Багато років він збирав графічні малюнки й живопис своїх колег. Нещодавно ж усю багату добірку подарував Музею приватних колекцій імені А. В. Блещунова в Одесі – 90 творчих робіт 1970-х рр., серед яких роботи Миколи Новикова, Зої Сокол, Віктора Павлова та інших художників. Безумовно, не кожному дана така людська щедрота... Приємно, що і на відкритті ювілейної виставки в місті Полтаві художник також передав до фондового зібрання художнього музею імені М. Ярошенка кілька своїх картин.

Уже 37 років він живе в Одесі, але ніколи не забуває рідного міста, щороку приїжджає сюди – до рідних людей і стін, куточків. Полтавська земля завжди надихала й надихає митця на нові творчі проекти, як-от “Полтавщина. Пейзаж” (1997), “Ранок. Гоголівські місця” (1977), “Біля Диканьки” (1977), “Письменник Гоголь” (2009), “Зима в Полтаві” (2012) тощо.

Спекотного літнього дня в приміщенні великої виставкової зали Галереї мистецтв Полтавського художнього музею імені Миколи Ярошенка було презентовано 20-ту персональну виставку Григорія Вовка, яка збила чимало шанувальників образотворчого мистецтва і широко висвітлювалася полтавськими ЗМІ. “Розпакований розум” – саме таку символічну назву вона мала. А пояснив це оригінальне найменування експозиції митець так: він прагнув відкрити своє світобачення, показати речі під незвичним кутом зору: “Я хотів би розкрити, “розпакувати” той дар, який у мене є, ті здобутки, щоб мої земляки побачили через творчість радість і натхнення живопису” [7]. Ця експозиція – перша в рідному місті – здобула цілком заслужений успіх. Публіка вповні заглибилась у дивовижну стихію, яка виходить з-під пензля Григорія Вовка на поверхню, вириває як звернення до свого дня і сучасника. Таке прагнення безпосереднього діалогу з глядачем, зауважує митець, збагачує обидві сторони духовно.

Цього року і я мала нагоду поспілкуватися з Григорієм Вовком – неординарною творчою

особистістю, непересічною і натхненною, зазирнути, бодай віртуально, в майстерню художника-земляка, відчуті тепло й енергетику майстра пензля, живопис якого забарвлений тією чуттєвістю, котра формує довілля краси, радості, розуму, мудрості й свободи. Хіба не причина – подякувати Долі?

Література

1. Автопортреты художников Одессы / авт. и сост. А. Дмитренко. – Стрый: Укрпол, 2011. – 304 с.

2. Богуславская, Г. Новая коллекция Михаила Кнобеля [Текст] / Галина Богуславская // Новая коллекция Михаила Кнобеля. – Одесса, 2012. – С. 11–16.

3. Даниленко, Є. Музыка щастя долає шаблони [Текст] / Є. Даниленко // Зоря Полтавщини. – 2012. – 18 лип. – С. 3.

4. Жовнір, Н. Одеський митець Григорій Вовк не забув української мови й залишився в душі полтав-

цем [Текст] / Н. Жовнір // Вечірня Полтава. – 2012. – 12 лип. – С. 16.

5. Заева, Л. Протрет колекціонера на фоні художників [Текст] / Любов Заева // Новая коллекция Михаила Кнобеля. – Одесса, 2012. – С. 21–24.

6. Кудлач, В. Рафинированный нонконформизм Григория Вовка [Текст] / Владимир Кудлач // Вечерняя Одесса. – 2010. – 1 апр.

7. Пустовіт, В. Полтавський одесит створив свій стиль без “красівеньких” картин : [Бесіда з худ. Г. Вовком] / Валентина Пустовіт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://poltavanews.com.ua/news> (дата звернення: 10.09.2012). – Назва з екрану.

8. Стихи на мольберте: поэтические миры художников: антология [Текст] / сост., автор вступ. ст. Е. М. Голубовский. – Одесса: ТЭС, 2012. – 80 с.

9. Титаренко, А. Старопортофранковский Кнобель [Текст] / Алексей Титаренко // Новая коллекция Михаила Кнобеля. – Одесса, 2012. – С. 25–27.

